

EGOERAREN AZTERKETA

142. zenbakia | 2022ko apirila

EGOERA SOZIAL ETA EKONOMIKOAREN AZTERKETA

Krisi iragankorra ala egiturazkoa?

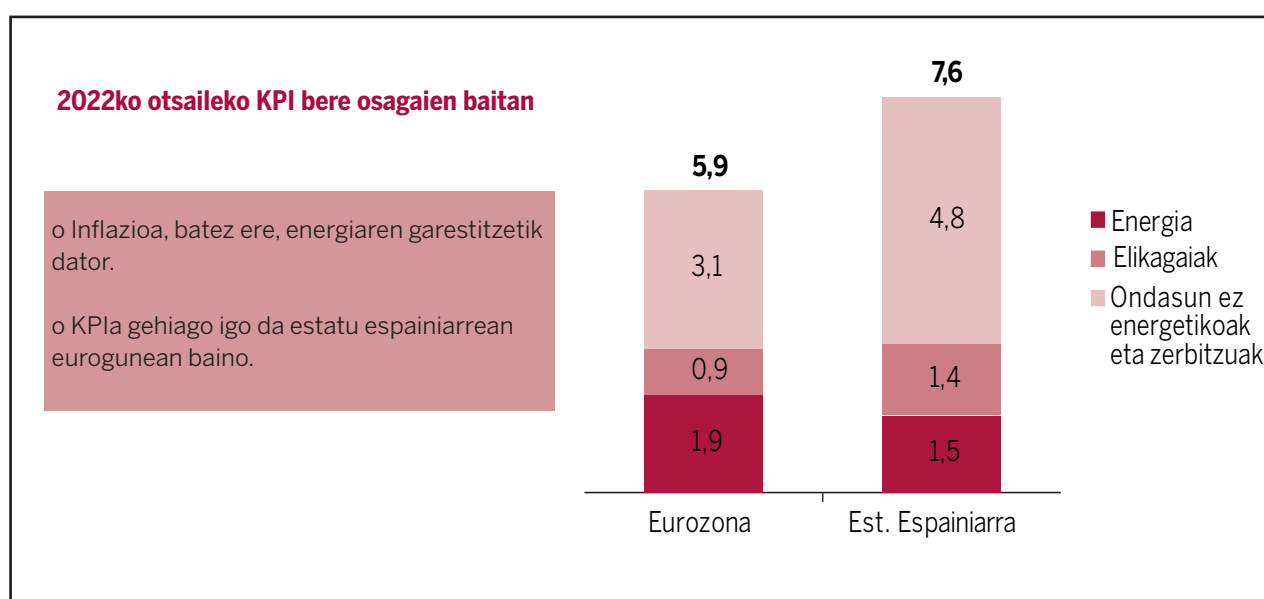
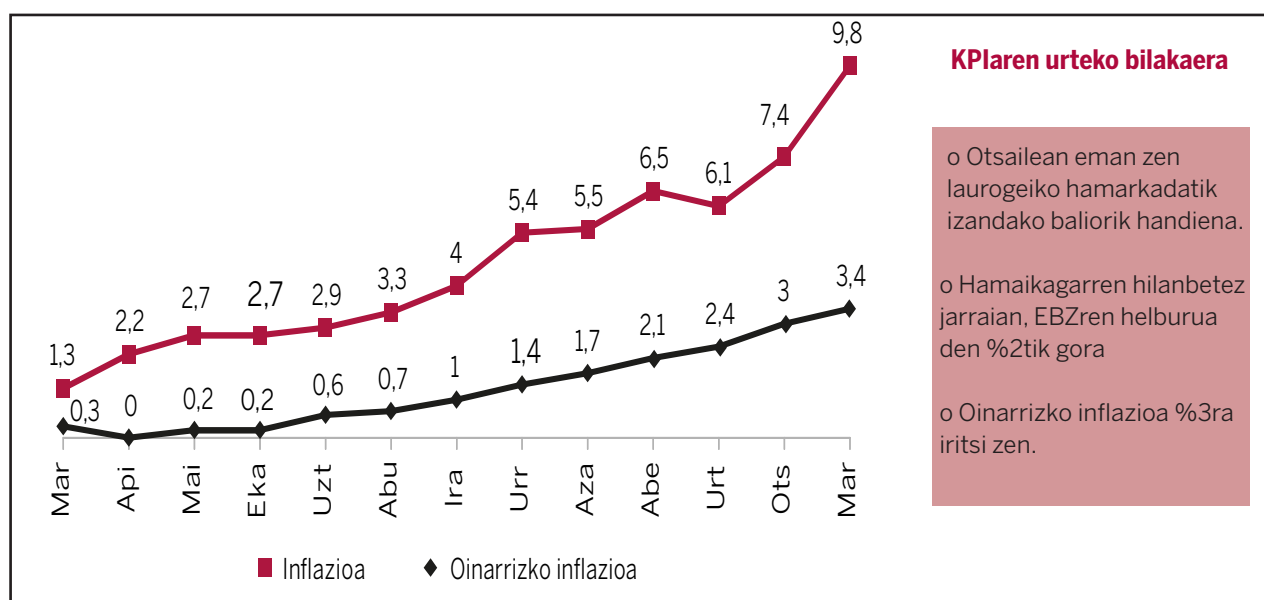
ELA
EUSKAL SINDIKATUA

MANU ROBLES-ARANGIZ
FUNDAZIOA

TXOSTENAREN DATU ESANGURATSUENAK

Inflazioak erabat astindu du ekonomia

AURKIBIDEA

1. Testuinguru ekonomikoa 4

- a) 2021eko balantzea: aurreikusitakoa baino hazkunde txikiagoa 4
- b) 2021erako aurreikuspenak, erabateko ziurgabetasuna..... 5

2. Enpleguaren adierazleak 6

- a) Biztanleria okupatuaren hazkundera enplegu ezegonkorraren kontura..... 6
- b) Prekarietatea kontratazioan 8
- c) Aldi baterako lan-erregulazioak minimoan 9
- d) Desenpleguak behera, baina Europan baino maila altuagoa izaten jarraitzen dugu..... 9

PUNTAKO GAIA:

- Inflazioa gorantza, egiturazko arazoak eta proposamenak 10

ERABILITAKO SIGLAK

HEH	Hego Euskal Herria
EAE	Euskal Autonomia Erkidegoa
EB	Europar Batasuna
BPG	Barne-produktu gordinaren
KPI	Kontsumo prezioen indizea
HHI	Biztanleria aktiboaren inkesta
Eustat	Euskal Estatistika Erakundea
INE	Estatistikako Institutu Nazionala
SEPE	Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoa
NDF	Nazioarteko Diru Funtsa
ABEE	Aldi baterako enplegu-erregulazioko espediente

EGOERAREN AZTERKETA

SARRERA

Txosten honek hiru atal ditu. Lehenengoan, ingurune ekonomikoaren azterketa egingo dugu; batetik, 2021ean gertatutakoaren balantzea, zeinetan munduan, Europar Batasunean eta HEHn ekonomiak izan duen bilakaera aztertuko da. Bestalde, 2022an jarriko dugu arreta, hainbat faktore aipatuz, hala nola Ukrainako gerra, ondorio ekonomiko, politiko eta sozial garrantzitsuak izango dituen. Bigarren atalean, 2021ean lan-arloan gertatu dena aztertuko dugu; izan ere, nahiz eta a priori datuek enpleguaren bilakaera positiboa erakusten duten, arlo batzuk sakonago aztertu behar dira. Azkenik, hileko gai gisa, interesgarria eta beharrezkoa ikusten dugu inflazioari buruzko azterketa egitea; gaiaren inguruan asko hitz egiten ari da azken asteetan KPIa azken hamarkadetako maila altuenean aurkitzen delako. Prezioen gorakadaren zergatia aztertzeaz gain, proposamenak plazaratuko ditugu langile klase osoari eta bereziki, baliabide gutxien dituzten pertsoneri eragiten dieten arazoarekin amaitzeko.

* Txosten hau 2022ko apirilaren 1ean eguneraturiko informazioarekin egin da.

Manu Robles-Arangiz Institutua
@mrafundazioa
www.mrafundazioa.eus
Bilbo, 2022ko apirila

1. Testuinguru ekonomikoa

1.1. 2021eko balantzea: aurreikusitakoa baino hazkunde txikiagoa

2021a ez da iragarpen batzuek zioten bezalakoa izan. Gogora dezagun pandemia iritsi zenean susperraldiak "V" itxura hartuko zuela esaten zela; pronostiko hori, ordea, ezerezean geratu zen koronabirusaren aldaera berrien agerpenarekin. Orduz geroztik egin diren aurreikuspenak aldatuz joan dira denboraren joanaren arabera, covid-aren aldaera berriek ezarritako murrizketen eta maila sozioekonomikoan sortutako zurrumbiloen ondorioz. Horien artean, hornidura-kateko disrupzioak edo prezioen igoera orokorra aipa ditzakegu (gai hau txosten honen puntako gaiari jorrotzen da). Asaldura horiek guztiek neurri handiagoan edo txikiagoan eragin diote ekonomia globalari.

Jarraian, munduko ekonomiatik hasiz, Europar Batasunetik igaroz eta Hego Euskal Herrian lurreratu arteko erreposoa egingo da.

• Munduko ekonomia

2021eko BPGren hazkundea, neurri batean, 2020an gertatutako beherakadaren errebotearen emaitza da. Errebote hori, hein batean, administrazio publikoaren gastuaren igoeragatik gertatu da (gure lurraldean Estatuko aurrekontuaren igoeragatik eman da, eta ez HEHko erakundeengatik), baita banku zentralen likidezia-injekzioagatik ere ekonomia aurreratuetako herrialdeetan. Horrek, pandemiaren urtean aurrezkiaren ondorioz kontsumoak izan duen gorakadarekin batera, BPGren igoera eragin du herrialde askotako ekonomietan.

NDFren urtarrileko txostenaren arabera, benetako BPG globala %5,9 hazi zen 2021ean; hala ere, argitu beharra dago hazkundea ez zela uniformea izan planetako herrialde guztietan. Ekonomia aurreratuak %5 hazi ziren; horien artean, AEB (%5,9) eta Erresuma Batua (%7,2); gorabidean eta garapen bidean zeuden ekonomiak %6,5 hazi ziren, India (%9,4) eta Txina buru zirela (%8,1). Hala ere, diru-sarrera txikiko beste herrialde batzuk %3,1 baino ez ziren hazi, eta gero eta atzerago geratu ziren aipatutako herrialdeekiko. 2021 urtean munduko BPG hazi zen arren, ekonomia covid-aren aurreko joeratik 2,5 puntu beherago jarraitzen zuen 2022 hasieran.

BPGren aldaketa 2020arekiko (%)

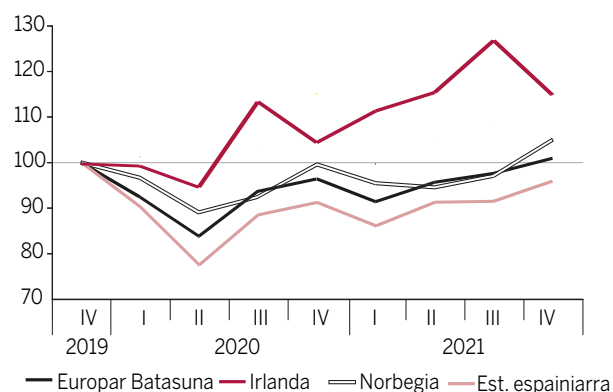
Garapen bidean dauden diru-sarrera txikiko herrialdeak.....	3,1
Garatzen ari diren eta diru-sarrera ertaineko ekonomia.....	6,8
Ekonomikoki suspertzen eta garatzen ari diren herrialdeak	
Saharaz hegoaldeko Afrika.....	4,0
Ekialde Ertaina eta Erdialdeko Asia.....	4,2
Latinoamerika eta Karibea.....	6,8
Europa.....	6,5
Asia.....	7,2
Ekonomikoki garaturiko herrialdeak	
Erresuma Batua.....	7,2
EEUU.....	5,6
Mundua.....	5,9

Iturria: NDF

• Europar Batasuna

Eurostaten datuen arabera, Europar Batasuneko Barne Produktu Gordin erreala %0,4 hazi zen 2021eko laugarren hiruhilekoan. Urte osoan, %5,2; 2020an %6,4 murriztu ondoren. Beraz, BPGk 2019ko azken hiruhilekoaren maila berean amaitu zuen urtea. Hurrengo grafikoan ikus daitekeenez, Europar Batasunaren barruan, BPGaren jaitsierak eta igoerak ere desberdinak izan ziren. Irlandak, azken hiruhilekoan beherakada izan arren, covid aurretiko mailaren oso gainetik kokatu zen. Beste herrialde batzuek, hala nola Poloniak, Suediak, Danimarkak, Finlandiak, Hungariak, Norvegiak eta Herbehereek, 2020ko beherakadaren ondoren, pandemiaren aurreko maila berreskuratu eta hobetu ahal izan zuten; Frantzia eta Alemania, aldiz, balio berberetan jarri ziren. Aldiz, Portugal edo Espainiar Estatua bezalako herrialde batzuk ez ziren 2020an izandako beherakadatik suspertu.

BPGaren bilakaera (100 oinarria 2019ko 4HHan)

Iturria: geuk egina, Eurostat oinarritzat hartuta

Estatu espainiarrean, nahiz eta erakunde desberdinen aurreikuspenak onak izan, zifrak berrikusi ondoren, hazkundera %5ekoa baino ez zen izan aurreko urtearen aldean, azken hiruhilekoan %2ko igoerarekin, horiek hasieran aurreikusitakoak baino zifra txikiagoak izan ziren. Beraz, esan bezala, ezin izan dute berreskuratu 2020. urteko %10,8ko jaitsiera.

• Hego Euskal Herria

Fokua gure lurraldean jartzen badugu, EAEn eta Nafarroan ere ez dira bete kasuan kasuko kontseilaritzek egindako aurreikuspenak. Zifrak Estatuko oso antzekoak dira. EAEn, 2021ean, hazkunde ekonomikoa %5,6 handitu zen Eustaten kontuen arabera, 2020an %9,9 jaitsi ondoren. BPGaren sektore-azterketari dagokionez, manufaktura-industria eta merkataritza, ostalaritza eta garraioa izan ziren hazkundera bultzatu zuten sektoreak, %9,2 eta %8,9ko hazkunderarekin, hurrenez hurren.

Nafarroan %0,8ko igoera izan zen laugarren hiruhilekoan, aurreko hilabetearen aldean; horrek esan nahi du BPG erreala %5,8 igo zela urte osoan 2021ean, 2020an %8,3 jaitsi ondoren.

1.2. 2022rako aurreikuspenak: erabateko ziurgabetasuna

Ukrainako gerrak eragin ekonomiko, sozial eta politiko handiak izaten ari da eta are gehiago izango ditu, nahiz eta une honetan oso zaila den horren intentsitatea aurreikustea. Azterketa honen xede den esparru ekonomikora mugatzen bagara, argi dago ondorio negatiboak izango dituela hazkunde ekonomikoa eta inflazioaren gorakadan. Ondorio negatibo horiek nazioarteko merkataritzaren efektuen, zigor ekonomikoen eta Europar Batasuneko gobernuen aurrekontu-lehentasunen aldaketen (gastu militarra areagotzea) eraginaren ondorioz emango dira.

Sektore batzuetatik prezioen gorakada gatazka belikoari soilik egotzi nahi bazaio ere, errealitatea da gerra hasi baino lehen ziurgabetasun ekonomiko gero eta handiagoa zegoela, hainbat faktorek ezaugarritua; horien artean, hornidura-krisia eta inflazio handia (jada ez zen uste koiunturala izango zenik). Hala ere, egia da bi faktore horiek larriagotu egingo dituela Ukrainako gerrak, eta horietan sakonduko dugu aurrerago, dokumentu honen azken atalean.

Analisi honetan kontuan hartu beharreko beste faktore bat moneta-politika da, modu batera edo bestera etorkizun ekonomikoa zehaztuko duelako. Banku zentralen aktiboak erosteko programa publiko zein pribatuak murrizteko asmoa iragarri zuten joan den urtearen amaieran. Horrekin batera, interes tasen igoerari buruz eztabaidatzen hasi ziren, nahiz eta gai horretan ez zegoen jarrera erabat homogeneousik. Kasu batzuetan, Ingalaterrako Bankuaren kasuan adibidez, abenduan hasi zen igoera. Fed-en kasuan (Estatu Batuetako Banku Zentrala), lehenengo igoera martxoan izan da, baina, itxura guztien arabera, ez da urteko igoera bakarra izango. Eurogunean, aldiz, egungo egoera dela eta, atzeratu egin da tasen igoera, eta adituek diote 2022aren amaieran gertatuko dela.

Egia esan, zalantza asko zeuden neurri horiek hartuko ote ziren eta norainokoak izango ote ziren. Batez ere, 2008ko finantza-krisiaz geroztik ekonomia dopatzea erabaki delako, kostu txikiko zorpetzea izugarri handitzearen bitartez. Hori dela eta, interes tasa handitzeak zorraren zerbitzu kostua handituko luke, gogora dezagun zorraren inoizko maila altuenean gaudela une honetan (bai publikoa, baina bereziki pribatua), eta, ondorioz, tasen igoerak ez-ordaintzeak porrot ekonomikoak edota finantza-kolapsoa ekar dezake.

Gauzak horrela, Ukrainako gerrak sortutako testuinguru berriaren aurrean:

- Moneta-politikaren funtsezko edozein aldaketa atzeratuko da (inflazioak gora egiten jarraitzen badu ere).
- Europar Batasuneko aurrekontu arauen etendura 2023rako ere luzatuko da. Baina luzapen horrek Europar Batasuneko gobernuen apustu militarra sendotuko du, aurrekontu sozialen kaltetan. Hau izango da, hain zuzen ere, krisi honetako galtzaile nagusia.

Gainera, esan bezala, litekeena da hazkunde ekonomikoa nabarmen murriztea eta inflazioa are gehiago handitzea. Dagoeneko badira estanzioaren arriskua gero eta handiagoa dela adierazten duten ahotsak, hau da, geldialdi ekonomikoa edo hazkunde urria, prezioen igoera-maila handiarekin. Hala ere, Europar Batasunerako egindako azken aurreikuspenek, ekonomia %2,4 eta %2,8 artean haziko dela iragarri zuten, hau da, duela aste gutxi batzuk aurreikusitakoa baino 2 puntu gutxiago. EBZren aurreikuspenak zetzobait optimistagoak dira eta %3,7an kokatzen dute. Beraz, une honetan hazkundera hainbeste ahultzea zaila dirudien arren, ezin da hipotesi hau baztertu.

Hego Euskal Herriari dagokionez, EAEko Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak abenduko txostenean iragarri zuen EAE %6,7 haziko zela 2022an. Egia da kopuru horiek ez zituztela kontuan hartzen gerraren ondorioak, hala ere, baikorregiak ziren. Martxoaren 22ko aurreikuspenek bi puntu baino gehiago murriztu dute aurtengo hazkundea; zehazki, EAEko ekonomia %4,5 haztea aurreikusten da. Hala ere, zifra horiek oso eztabaidagarriak dira, izan ere Eusko Jaurlaritzaren aurreikuspenak etengabeak dira. Gai hori bera ohartarazi genuen azaroan argitaratutako aurrekontuen txostenean, non ekonomia %6,7 haziko zela adierazten zuten, eta aurreko puntuan ikusi dugun bezala, %5,5 baino ez zen hazi. Nafarroari dagokionez, gobernuak dio ekonomia %5 haziko da (Ukrainako gerraren aurreko zifra).

2. Enpleguaren adierazleak

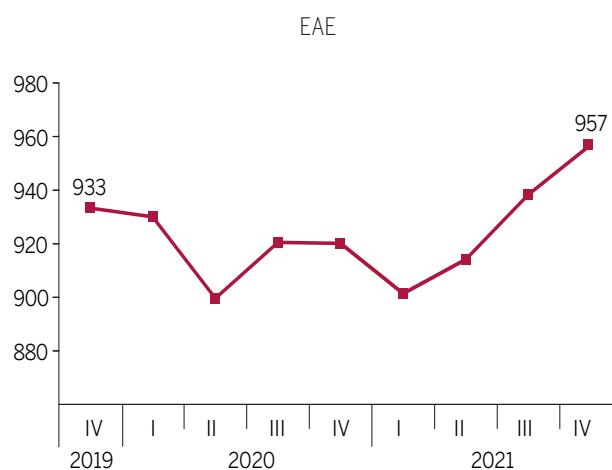
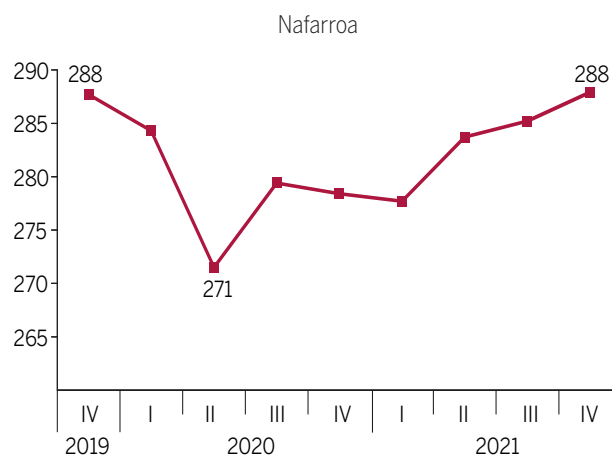
Jarraian, enpleguaren adierazleak izan duten bilakaera aztertuko da, horien artean, enplegua duen biztanleria, kontratazioa, desenplegua eta aldi baterako lan-erregulazioak. Horretarako, EINek argitaratutako Biztanleria Aktiboaren Inkesta daukagu, baita SEPEk eskaintzen dituen zifrak ere.

2.1. Enplegudun biztanleriaren hazkundea enplegu ezengonkorraren kontura

Biztanleria Aktiboaren Inkestaren datuak erakusten dutenez, enplegua sendo suspertu zen 2021ean, 46.400 enplegudun gehiago izan baitziren; termino erlatiboetan, %3,9ko hazkundea izan zen. Urtea lehen hiruhileko negargarri batekin hasi zen enpleguari dagokionez, izan ere, 19.400 enplegatu gutxiago baitzeuden. Aldiz, bigarren hiruhilekotik laugarrenera, enplegua duten pertsonen kopurua 65.800ean igo zen, eta horri esker, pandemiaren aurreko mailetara iritsi zen Hego Euskal Herrian.

Datuen arabera, bi lurraldeek pandemia aurreko mailak lortu zituzten. Nafarroaren kasuan, 2020ko saldo negatiboa ia 2021eko saldo positibo bera izan zen, eta okupazioa krisiaren aurreko maila berean geratu zen. EAEn, ordea, enplegua %4 hazi zen 2021ean, aurreko urteko jaitsiera (% -1,4) baino ehuneko handiagoan. Zifra horiekin, EAEko enplegu maila 2011tik ikusten ez ziren kotetara iritsi zen.

Pertsona okupatuen bilakaera (milakoetan)

Iturria: EIN

Datuak sexuaren arabera bereiziz gero, ikusten da emakumeen enplegua 33.700 pertsonetan hazi zela 2020aren aldean, eta gizonen artean 12.700ean igo zela. 2019arekin alderatuz gero, ikusten da sortutako enplegu guztien %90 baino gehiago emakumeen artean kontzentratu zela. Nahiz eta berri ona izan, sortutako enplegu berrien kalitatea, geroago ikusiko dugun bezala, baldintza duinak izatetik urrun dago. Gainera, urte amaieran oraindik ere 20.000 emakume enplegudun gutxiago zeuden gizonak baino, nahiz eta 83.000 emakume gehiago egon enplegua izateko adinean.

Hala eta guztiz ere, lehen begiratuan datu positiboak diruditen arren, horien atzean aipatu beharreko zenbait kontu ezkututzen dira:

• **Sektoreak**

Sektore ekonomikoei dagokienez, guztiek, eraikuntzakoak izan ezik, saldo positiboa izan zuten. Zerbitzuen sektoreak beherakada izan zuen 2020an, funtsezkoa ez zen jarduera bertan behera geratu zelako ezarritako murrizketengatik; 2021ean, aldiz, egoeraren hobekuntzaren ondorioz, indar handienez hazi zen sektorea izan zen, 44.000 pertsona gehituz. Hobekuntza hori batez ere azken hiruhilekoan gertatu zen, 30.800 enplegatu gehiago zenbatu baitziren. Igoera eta jaitsiera nabarmen horiek erakusten dute sektore horretako enpleguak zein aldakorrek diren, eta sektore horretan nagusi den ezegonkortasunaren beste adibide bat dira.

Joan den urtean adierazi genuen industriak enpleguan duen garrantzia. Krisiaren eragina Espainiako Estatuan baino txikiagoa izatea ahalbidetu zuen; izan ere, industrian enplegu maila neurri txikiagoan jaitsi zen konfinamenduaren hilabete gogorrenetan, eta, ondoren, enplegu maila asko handitu zen. Hala ere, 2021ean igoera askoz txikiagoa izan zen, 2.200 enplegudun bakarrik gehitu baitziren. Honek esan nahi du, 2019ko azken hiruhilekoarekiko 14.200 enplegudun gehiago egon zirela industrian.

Enpleguaren saldoa sektoreka 2019arekin alderatuta

	2020	2021	Guztira
Nekazaritza	-2.000	3.000	1.000
Industria	12.000	2.200	14.200
Eraikuntza	1.500	-2.900	-1.400
Zerbitzuak	-33.800	44.000	10.200

Iturria: EIN

• **Autonomoek gora egin dute**

Iaz sortutako enpleguen ahuleziaren beste adierazle bat izan zen enpleguaren sorrera neurri handi batean norberaren konturako kontratazioaren bidez etorri zela. Izan ere, segmentu hau aldakorragoa da egonkortasunari dagokionez.

Biztanleria Aktiboaren Inkestaren arabera, enplegu mailaren igoeraren erdia, hau da, 22.900 pertsona, norberaren konturako langileetatik etorri ziren, eta 22.200 soldatapekoetatik. Antzeko zifrak dira, baina kontuan hartuta autonomoak enplegatuen 15% direla, termino erlatiboetan autonomoen hazkundera soldatapekoena baino zazpi aldiz handiagoa izan zen, zehazki %14,2koa eta %2,1koa, hurrenez hurren.

• **Lanaldi mota**

Pandemia hasi zenetik izandako bilakaerari erreparatzen badiogu, ikusten dugu suntsitu ziren lehen enpleguak lanaldi partzialeko enpleguak izan zirela. 2020. urtearen amaieran, mota horretako 23.000 enplegu baino gehiago suntsitu ziren, eta lanaldi osoko enpleguak, berriz, ez zuten inolako murrizketarik izan. 2021ean, enpleguaren sorrera bi motako lanaldietatik etorri zen. Kasu honetan, aurreko puntuan bezalaxe, enplegu mailaren hazkunderaren zifrak oso antzekoak dira. Lanaldi osoko enpleguak 25.100 gehiago izan ziren, eta lanaldi partzialekoak 21.200 gehiago, hau da, %2,5eko igoera, %11,4ren aldean.

Datu horiekin, lanaldi partzialak dituztenen ehunekoak pisua irabazi zuen eta %16,6raino igo zen. Horri dagokionez, garrantzitsua da gizonen eta emakumeen artean dagoen aldea adieraztea. Lau emakumetik batek (%26,4) horrelako lanaldia izan zuen 2021eko laugarren hiruhilekoan; gizonen kasuan, berriz, hamalautik batek (%6,9). Aipatzekoa da emakumeen lanaldi partziala, neurri handi batean, ez dela borondatezkoa.

• **Kontratu mota**

2021ean sortutako enpleguen prekarietatea erakusten duen beste elementu bat da 2021ean enplegu mailaren igoera aldi baterako enplegutik etorri zela. Soldatapekoen kontratazioari buruzko datuek erakusten dutenez, kontratu mota hori duten pertsonak 25.700 gehiago izan ziren azken urtean; iraupen mugagabeko kontratua dutenak, berriz, 3.500 gutxiago izan ziren.

Datuek adierazten dute, halaber, Hego Euskal Herrian soldatapeko lau pertsonatik batek aldi baterako kontratua izan zuela 2021eko azken hiruhilekoan. Sektore pribatuan horrelako kontratuen erabilera oso zabala bada ere, sektore publikoan erabilera are handiagoa da. Administrazioaren aldi baterako kontratuen tasa %40tik gorakoa izan zen, eta pribatuena, berriz, %20tik gorakoa. Aldi baterakotasunak emakumeei ere eragiten die neurri handiagoan: emakumeen %28,5ek mota horretako kontratua izan zuen; gizonen, berriz, %21,7.

2.2. Prekarietatea kontratazioan

• 2021

Enpleguen egoera aztertu ondoren, Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoaren datuetan oinarrituta, 2021ean egindako kontratuak aztertu ditugu. HEHn 1.224.063 kontratu egin ziren, eta horietatik %35,2 (Nafarroan %26 eta EAEn %39,1) lanaldi partzialekoak izan ziren eta %91,4 aldi baterakoak.

Kontratu partzialen datuak sexuaren arabera bereiziz gero, agerian geratzen da emakumeek lan-munduan jasaten duten diskriminazioa. 2021ean gizonen eta emakumeen arteko aldeak konpondu beharrean, datuek erakusten dute desberdintasuna gero eta handiagoa dela. Emakumeei egindako lanaldi partzialeko kontratuen ehunekoa %47,1 izan zen, gizonen %23,7ren aldean.

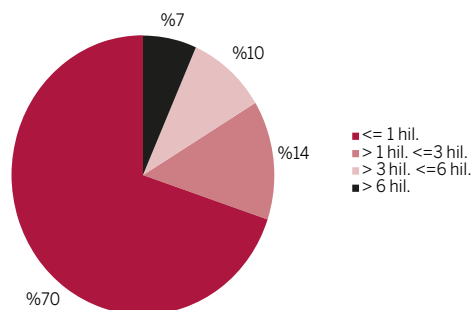
Kontratuak 2021ean (%)

	Lanaldi partziala	Behin-behinekoak
Emakumeak	47,1	91,6
Gizonak	23,7	90,2
Guztira	35,2	91,4

Iturria: Geuk egina, SEPEren datuak oinarritzat hartuta

Behin-behinekotasunari dagokionez, adierazi dugu aldi baterako kontratua duten enplegudunen ehunekoa oso handia dela. Kontua ez da soilik horrelako kontratu bat izateak dakarren ziurgabetasuna, kontua da aldi baterako kontratu asko astebeteko iraupena dutela, baita egunetakoak ere. Izan ere, kontratuen iraupenari buruzko estatistikek erakusten dutenez, 669.258 kontratuk hilabete baino gutxiago iraun zuten, hau da, informazioa dagoen kontratuen %70, hain zuzen.

Kontratuen iraupena 2021ean

Iturria: Geuk egina, SEPEren datuak oinarritzat hartuta

• 2022

Argi eta garbi esan dezakegu behin-behinekotasunak ziurgabetasuna sortzen duela, eta lan-kontratu dagoen prekarietatearen sintoma dela. Gainera, Espainiako Bankuak egin berri duen azterlan baten arabera, aldi baterako kontratuak kateatzen dituzten pertsonen soldata txikiagoa jasotzen dute pertsona mugagabeekin alderatuta.

Askotan adierazi dugu arazo hori oso hedatuta dagoela gure lurraldean, eta horren erakusgarri da kontratu mota horren erabilera Europar Batasuneko baino askoz ere handiagoa dela. Arazoa hain da handia, Europako Batzordeak ere presio egin behar izan ziola Estatuari behin-behinekotasuna murrizteko, eta horren kontura, Espainiako Gobernuak lan-erreforma berriaren bidez heldu zion gai horri. Erabilitako mekanismoa obra- eta zerbitzu-kontratuak ezabatzea izan da (nahiz eta apirilaren 1era arte indarrean jarraitzen duten). Obra- eta zerbitzu-kontratuak ezabatu diren arren, kontratu horiek guztiak ez dira mugagabeak izango. Batetik, gehienek aldi baterakoak izaten jarraituko dute, produkzioaren ondoriozko behin-behinekoen modalitatean. Bestetik, aldizkako langile finkoen formula erabiliko da, hau da, mugagabeak izan arren, lehen zituzten baldintza berberak izango dituzte; aldaketa hori estatistiken zifrak makillatzera dator, aldi baterako kontratua zuten pertsonen hobekuntzak hutsalak izanez.

Urtarrilean eta otsailean egindako kontratu mugagabeen datuek erakusten dute egoera txiki bat izan dela aurreko hilabeteekin alderatuta; aldi baterako kontratazioen ehunekoa %87koa izan da, 2021ean %91,4koa izan zenean. Beraz, egoerak, oraingoz, oso antzekoa jarraitzen izaten du, ikusiko dugu

etorkizunean ze ondorio dituen; baina zalantzarik gabe, prekarietatearekin amaitzeko beste legeria bat behar dela uste dugu.

2.3. Aldi baterako lan-erregulazioak minimoetan

EAEko Lan Harremanen Kontseiluaren arabera, azarora arte 33.733 pertsonari eragin zieten 1.858 espediente egon ziren. Espediente gehienak, %60,2, (1.119 espediente), ezinbesteko arrazoiengatik izan ziren eta 5.335 pertsonari eragin zieten.

Otsaileko azken egunean 5.802 pertsona zeuden aldi baterako lan-erregulazioko espedienteetan sartuta Hego Euskal Herrian; horietatik 1.214 covid ez zirenak eta 4.588 covid zirenak. Nafarroako eta EAEko datuak ez daude jarduera-sektoreen arabera bereizita, eta ezin da azterketa zehatzik egin. Baina Estatuko datuetan eta Eusko Jaurlaritzak ematen duen informazioan oinarrituta, esan dezakegu covid arteak ostalaritzan, jatetxeetan eta bidaia-agentzietan kontzentratzen direla. Espediente berriak, ordea, industria-sektorean ari dira gertatzen, eta horren arrazoia hornidura krisia eta krisi energetikoa dira.

2.4. Desenpleguak behera, baina European baino maila altuagoa izaten jarraitzen dugu

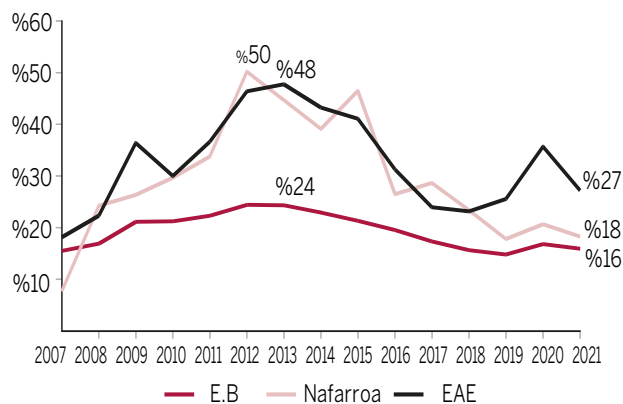
2021. urtea 119.900 enplegugaberekin amaitu zen Hego Euskal Herrian, aurreko urtean baino 18.600 enplegugabe gutxiago. Enplegu gabeziaren murrizketa batez ere azken hiruhilekoan gertatu zen, 17.500 pertsonetan jaitsiz. 2019ko laugarren hiruhilekoarekin alderatuz, deigarriak dira EAEko eta Nafarroako enplegu gabe gutxiago egon ziren; Nafarroan, berriz, desenplegua 3.300 pertsonatan igo zen.

HEHko langabezia-tasa %10etik beherakoa izan zen, emakumeak %8 eta gizonak %9,5. Lurraldeka, Nafarroan %9,9ra jaitsi zen, eta EAEn %8,3ra. Nahiz eta langabezia-tasa Estatuko txikienetakoa izan eta bilakaera ona izan, bi lurraldeek Europar Batasuneko batez bestekoaren gainetik jarraitzen dute (%6,2).

Gazteen enplegu gabeziaren buruzko datuek gure enpleguaren egiturazko arazoa erakusten dute. Azken hiruhilekoan langabezia-tasa %24,9koa izan zen HEHn. Bereziki kezkarria da EAEko egoera, gazteen enplegu gabezia %27,1ekoa baita; Nafarroan, berriz, egoera zertxobait hobea da, %18,2ko tasarekin. Hala ere, bi lurraldeek Europar Batasuneko (%14,9) baino

tasa altuagoa dute. Gazteen langabezia krisi-garaietan nabarmendu den arazoa da; baina egiturazkoa da, 2008ko krisiaz geroztik enplegu gabezia-tasa ez baita %20tik jaitsi.

Gazte enplegu gabeziaren tasaren bilakaera

Iturria: Geuk egina, EIN eta Eurostat oinarritzat hartuta

PUNTAKO GAIA

Inflazioa gorantza, egiturazko arazoak eta proposamenak

Inflazioaren mamuak herrialde askotako ekonomiak astindu ditu berriro ere. 2021ean inflazioa izugarri hazi zen, Espainiako Estatuan KPIa %6,5era iritsi zen, 80. hamarkadatik ikusi gabeko kopurua. Ahalegin desesperatu batean, erakundeetatik diskurtso ofizial bat eraiki zen soldatek eros ahalmenari eutsi ez ziezaioten, egoera iragankorra zela argudiatuz. Hala ere, urtarrilean edo otsailaren hasieran, datuek diskurtso aldaketa aldaketa ekarri zuten, inflazio altua luzez mantenduko zela onartuz.

Gaur egungo testuinguruan, Ukrainako gerraren ondorioz prezioak are gehiago igotzen hasi dira, baina ez da ahaztu behar arazoa aurretik identifikatuta zegoela; beraz, irtenbideak proposatzeko garaian, egoeraren araberako neurriak (gerra krisiari erantzuna emango lioketenak) eta egiturazkoak bereizi beharko lirateke.

Zer azalpen ematen dituzte inflazioaren arazoiei buruz?

Inflazioaren zergatiaren azalpenak desberdinak dira moneta teoria bakoitzaren arabera. Interpretazio nagusiak likidezia-injekzio masiboari egotzen dio 2021eko inflazioa, eta horrekin batera soldaten araberako politika murriztaileen alde egiten du, prezioen goranzko zurrumbiloa geldiarazteko. Ildo horretan joan ziren Nadia Calviñoren hitzak, KPIa soldatetara (ezta pentsioetara ere) ez zela eraman behar adierazi zuenean, horrek prezio igoera handiagoak ekarriko zituelako.

Hala ere, inflazioaren kausei erreparatzen badiegu, errealitateak erakutsi du ez dagoela loturirik diru-estimuluen eta inflazioaren igoeraren artean. Izan ere, atzera begiratzen badugu, ikusiko dugu inflazio-tasak minimoak izan zirela joan den hamarkadan, "malgutasun kuantitatiboa" indarrean egon zen arren. Moneta-politikak ez zuen inflaziorik ekarri, ezta (teoriak ere dioen moduan) hazkunde ekonomiko handigorik ere. Izan ere, azken 15 urteetan BPGren igoera txikia izan da Europar

Batasunean, inbertsioarekin edo produktibitatearekin gertatu den bezala. Hortaz, diru-politika hedakorrek ez zuten ondorio handirik izan ekonomia errealean.

Interes-tasa baxuen eta finantza-erakundearen eskura inolako kosturik gabeko diru-kopuru handiak jartzearen helburua bankuak salbatzea izan zen. Aukera horrek finantza-espekulazio handia ere ekarri zuen berekin, akzioen eta bonuen merkatuaren gorakada sortuz, finantza- eta jabetza-merkatuak bultzatuz, eta horrela kapital-kontzentrazio handiagoa sortuz. Beraz, aipatzekoa da espekulazio eremu horretan inflazioa egon zela, izan ere, aktibo finantzarioen eta beste aktibo ez-produktibo batzuen (jabetza, esaterako) prezioak izugarri igo baitziren.

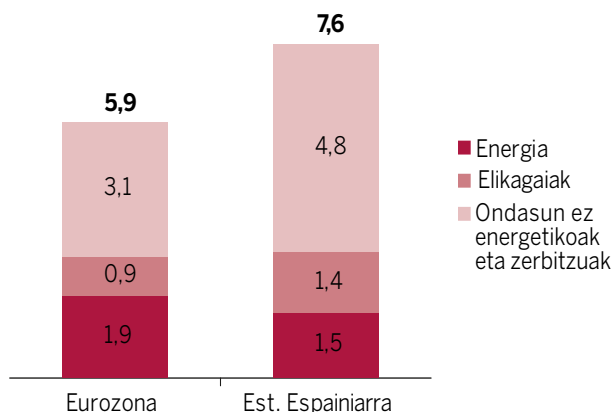
Inflazioaren arazoak: planetaren muga materialak, espekulazioa eta sistema elektrikoaren diseinua

Inflazioa ez da gertatu arazo bakar batengatik. Batez ere eskaintza-inflazioagatik ematen ari da, hau da, produktu edo lehengai jakin batzuen eskaintza ez da nahikoa haien eskaerari erantzuteko, edo gero eta zailagoa da materialak atera ahal izatea, eta horrek garestitzea eragiten du. Alde horretatik, inflazioaren arazoia ez dira soldadak, ezta azken hamarkadetan ezarri den moneta-politikaren ondorio; aitzitik, inflazioaren arazoak hornidura-arazoeekin, energia baliabideen prezioen igoerarekin eta/edo beste produkzio-faktore batzuekin lotuta daude, eta ondorioz egiturazko arazoak dira.

Lehenik eta behin, adierazi behar da hornikuntza-kate globalek 2020. urtean utzi zituzten ondorioak jasaten jarraitzen dutela. Egoera horren atzean milaka kilometrora dauden hornitzaileekiko erabateko mendekotasuna dago. Tarteko produktu gehienak, mikrotxipak adibidez, Taiwanen edo Hego Korean egiten dira. Tokiko ekoizpen-gaitasunik ezaren beste adibide bat da, eta hamarkada askotan mendebaldean ekoizpena deslokalizatu izanaren ondorioa (kostuak murrizteko helburu bakarrekin). Oso datu deigarria da 1990ean ekoiztiko txipen %44 Europan egiten zirela; 2020an, aldiz, %9 baino ez dira, eta etorkizunean ehuneko horrek behera egitea espero da. Ondorioa argia da: deslokalizazioek desindustrializazioa dakarte.

Hala ere, grafiko honetan ikus dezakegunez, energiaren prezioen igoera da inflazioaren eragile nagusia Europako kontinentean eta, neurri handiagoan, Espainiako Estatuan.

2022ko otsaileko KPI bere osagaien baitan

Iturria: Eurostat eta INE

Energiaren prezioen igoeran hainbat elementu identifikatzen ditugu, beste produktu edo lehengai batzuetara estrapolatu daitezkeenak:

1. Planetaren muga materialak

Ezin da ordezkatu Errusiatik datorren petrolioaren edo gasaren kontsumoa beste leku batzuetakoekin, ez ekoiztu nahi ez dutelako, produkzioa handitu ezin dutelako baizik. Gauza bera gertatzen da oinarritzko materialekin edo elikagaiekin, hala nola nikela, artoa, garia, etab.

2. Sistemaren ezaugarriak eta espekulazioa:

a) Handizkako merkatu elektrikoan prezioak finkatzeko sistema. Egungo sistemaren prezioak ez dira benetako kostua kalkulatuta finkatzen, sisteman sartzen den azken energia unitatearen prezioaren arabera baizik. Sistemaren hierarkiaren arabera, gas naturala da bertan sartzen azkena, ekoizpen garestiarekin, eta horrek energia guztia gas naturalarekin ekoiztiko balitz bezala ordaintzea dakar. Hau da, kontsumoa zenbat eta altuagoa izan, prezioa garestiagoa da.

b) Konpainia elektrikoek erantzukizun zuzena dute prezioen gorakadan. Iberdrolak 3.884 milioi euroko irabaziak izan zituen 2021ean, aurreko urtean baino %7,6 gehiago. Sanchezen gobernuak elektriko

onurak mugatzeko hartu zituen neurriak kentzea da, zalantzarik gabe, etekinaren hazkunde horren atzean dagoena.

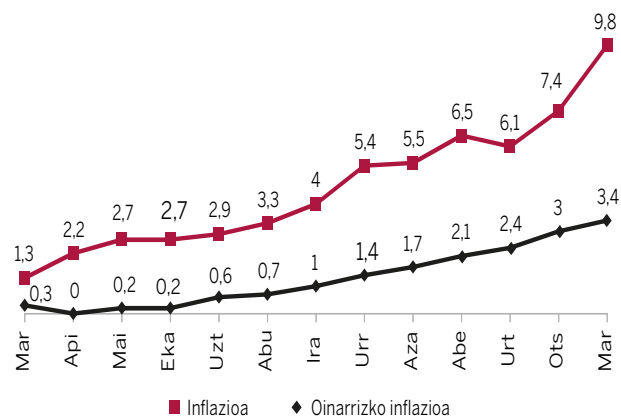
c) Testuinguru horretan, koiuntura aprobetxatu eta produktu jakin batzuen prezioak artifizialki igotzeko arriskua ere handitu egiten da. Kasu askotan (gasolinan, adibidez) kontsumorako prezioaren igoera lehengaiak igotzen duena baino dezente handiagoa izaten ari da.

Prezioen igoera Ukrainako gerraren aurretik ere gertatzen ari zen, baina egia da gatazkak areagotu egingo dituela ondorioak. Muga materialen, espekulazioaren eta sistema elektrikoaren diseinuaren ondorioz, prezio-igoera orokorra jasaten ari gara mota guztietako produktuetan (ez soilik produktu energetikoetan).

Zeintzuk dira ondorioak?

Inflazioa bizitzaren garestitzea eragiten ari da, alderdi guztietan; izan ere, prezioen igoera orokorra gero eta agerikoagoa da mota guztietako produktuetan. AEBn KPIa %6,4ra iritsi zen martxoan, eta Europar Batasunean %6,2ra. Estatu espainiarrean, KPIaren urteko aldakuntza-tasa %9,8ra iritsi zen. Horrek esan nahi du hamabigarren hilabetea dela Europako Banku Zentralak helburutzat ezarritako duenaren gainetik eta 1985 urtetik dagoen tasa altuena.

KPIaren urteko bilakaera Espainiar estatuan

Iturria: INE

Esan bezala, garestitzea batez ere elektrizitate eta gasetik dator. Baina beste osagai batzuen prezioa ere igotzen hasi da. Izan ere, oinarritzko inflazioak, hau da, aldaketa handienak dituzten prezioak (prestatu

gabeko elikagaien eta energiaren prezioa) kontuan hartzen ez dituenak, goranzko bideari eutsi zion eta martxoan %3,4raino igo zen. Adierazle horren gorakadak erakusten du enpresak azken preziora bideratzen ari direla energiaren eta lehengaien kostuen igoera.

Soldatek botere ahalmena irabazi behar dute: soldaten debaluazio-politikari ez

Soldatek ez dute eros ahalmena galdu behar. Egia esan, irabazi egin beharko lukete, aberastasunaren banaketa bidezkoa eta sozialki egokia eman dadin. Hala ere, gaur egungo testuinguruan, inflazio handiarekin eta ziurgabetasun-egoerarekin, enpresaburuek eta gobernuek, klase dominantearen zerbitzura, egoera aprobetxatzeko tentazioa dute enpresa-mozkinak bultzatuko duten soldata-debaluazio politikak bultzatzeko.

Hala gertatzen ari da, adibidez, pentsiodunekin, eros ahalmena bi puntu baino gehiago galdu dute, pentsioen igoera %3,5ean geratu baita. Gauza bera gertatzen da Lanbide arteko Gutxieneko Soldatarekin, 2022an %3,4 bakarrik igo baita (KPlaren %6,5aren aldean), eta, beraz, bereziki egiten die kalte diru-sarrera txikienak dituzten soldatapekoei. Baita administrazio publikoen zerbitzura dauden langileek ere, horiei %2ko igoera bakarrik ezarri baitzaie. Hori guztia, 2021ean Ibex-35eko enpresek inoizko irabazi handienak izan dituzten testuinguruan, eta, era berean, Administrazio Kontseiluen ordainsariak %12 igo direnean aurreko ekitaldiarekin alderatuta.

Esan behar da eros ahalmenaren galera ez dela orain bakarrik gertatzen den kontua. Gipuzkoako Foru Ogasunak argitaratutako soldaten txostenak erakusten duenez, 2011tik 2020ra, batez besteko soldataren zenbatekoa %5 hazi zen lurralde horretan, eta inflazioa, berriz, ia bikoitza (%9,7). Gainera, ikusten da eros ahalmenaren galera are handiagoa dela diru-sarrera txikienak dituztenen artean. Beraz, inflazioa enpresa-irabazien tasa handitzeko tresna bat dela ondoriozta dezakegu, langile-klaseari dagokion aberastasunaren zatia murriztearen truke.

Testuinguru horretan, ELAri:

- Funtsezkoa iruditzen zaio hitzarmen kolektiboek gutxienez aurreko ekitaldiko KPlaren baliokidea den soldata-igoera bermatzea, Bizkaiko Elikaduraren Merkataritzan, Gipuzkoako Metalean edo lurralde bereko bide-garriketan gertatzen ari den bezala.

- Ez zaizkio onargarriak iruditzen botere publiko eta enpresarialak errenten ituna deiturikoari egiten ari zaizkion deiak, horrek soldataren eros ahalmena galtzea dakarrelako.

Aurreikuspenak

Inflazioaren aurreikuspenei dagokienez, Ukrainako gerraren aurreko iragarpenek zioten inflazioak altua izaten jarraituko zuela, nahiz eta 2022an murrizten joango zen, batez ere martxotik aurrera. Iragarpen horien arabera, jaitziera, alde batetik, oinarrizko efektuagatik gertatuko zen, iaz 2021eko martxotik aurrera hasi baitziren prezioak gehien igotzen, eta, beraz, aurtengo datuekin konparazioak inflazioa geldiaraziko luke. Eta bestetik, udaberriaren etorrerak energiaren eskaria murriztuko luke.

Iragarpen horiek ezerezean geratu dira Errusiaren eta Ukrainaren arteko gatazka larriagotu ondoren. Gerrak eta zigor ekonomikoek eragina izan dute petrolioaren eta gasaren prezioetan, baina baita garia, artoa edo ongarriak bezalako produktuetan ere. Beraz, 1. puntuan adierazi den bezala, prezioen igoerak gatazkak baldintzatuko ditu neurri handi batean.

Nola egin aurre? Zer planteatzen du ELAk?

Gaur egungo testuinguruan, prezioen igoera are handiagoa izaten ari da Ukrainako gerraren ondorioz, baina ez da ahaztu behar arazoa aurretik zetorrela. ELAk uste du berehalako neurriak hartu behar direla prezioen igoerari eraginkortasunez erantzuteko. Hala ere, jakin behar dugu egoeraren arabera neurriekin erantzuteak arazoari partzialki heltzea dakarrela, eta zalantzarik gabe arazo sistemiko baten aurrean gaudela. Horregatik, egoeraren arabera neurri horiekin batera, garrantzi handiagoko beste neurri batzuk ere hartu behar dira, eredia aldatzea helburu dutenak.

1. Produktu energetiko guztien prezioen kontrola. Beharrezkoa da, gizartean onargarriak diren balioetan, elektrizitatearen edo erregaien prezioa topatzea, besteak beste. Megabatio orduaren prezioa 500 eurotik gorakoa den egun hauetan, urrun dirudi 2021eko uztaila, zeinetan 180 euroko muga zegoen oraindik. Gogora dezagun Europaren eskakizunek ezabatu zutela muga hori, gaur egun bizi dugun emaitza negargarriarekin. Ez da onargarria prezioen kontrola kolektibo eta enpresa jakin

batzuentzako diru-laguntza batekin ordezkatzeko. Horrek, diruz laguntzen baititu inolz ere zilegiak ez diren enpresa elektrikoekin etekin handiak.

2. Energia sektoreari dagokionez, honako neurri hauek hartu beharko lirateke:

- Energia-sektorea publikizatzea, kontrol publiko eta sozialarekin.
- Energiarako eskubidea oinarritzko eskubide unibertsal gisa onartzea.
- Elektrizitatearen prezioa finkatzeko sistema aldatzea, iturri garestienaren prezioaren arabera energia guztia ordain ez dadin.
- Konpainia elektrikoek jasotzen dituzten ezkutuko bidesariak kentzea.
- BEZaren jaitziera behin betiko aplikatu.
- Energia merkatu-logika guztietatik kanpo geratu behar da, eskuragarria izan behar da eta berriztagarrietan oinarritutako sistema garatu behar da.

3. Gizartean eta ekologikoki beharrezkoa den hedapena duten sektoreetara bideratutako inbertsio publikoa nabarmen handitzea:

a) Zerbitzu publikoen garapena:

- Kalitatezko Sistema Publiko Unibertsalaren eta Doako Sistemaren bidez, pertsona guztiek bizitza osoan beren zaintza-beharrak beteta izateko duten eskubidea bermatzea, gaur egun pribatizatuta dauden zerbitzuak publiko eginez eta Hego Euskal Herrian 10.000 lanpostu sortuz.
- Osasun-zerbitzu publikoek (Osasunbidea eta Osakidetza) herritarren beharrei erantzun egokia eta kalitatezkoa emango dietela bermatzea, osasun-sistema publikorako aurrekontu-zuzkidurak nabarmen handituz, Europako batez bestekoa lortu arte (lehen pausu modura). Beharrezkoa da, halaber, Europako batez bestekora iristea osasun langileen maila dagokienez, baita dagoen prekaritate handiarekin amaitzea ere.
- Lehen fasean, hezkuntzara bideratutako aurrekontua Europako batez bestekoarekin parekatzea. ELAK mahai gainean jarri ditu bere proposamenak EAEn

planteatzen ari den Hezkuntza Itunaren aurrean, eta Nafarroan ere aintzat hartzeko eta aplikatzeko eskatu du.

b) Trantsizio energetikoa bultzatzea, kontrol soziala duen eredu publiko batean oinarrituta. Beharrezkoa eta premiazkoa da energia fosilak (eta berriztagarriak ez diren energia nuklearrak) ezabatzea eta ingurumena errespetatzen duten energia-iturri berriztagarriak garatzea.

c) Garraio kolektiboa eta trenbide-sareen bidezko salgaien garraioa bultzatzea, aireko eta errepideko ibilgailu pribatuen garraioa erabat murriztuz.

d) Klima-aldaketari laguntzen dioten eta biodibertsitatea gutxitzearen erantzule diren intsumo kimiko asko erabiltzen dituzten nekazaritza-metodoen bihurtzea finantzatzea, eta, aldi berean, elikadura burujabetza bultzatzea, tokiko ekoizpeneko agroekologia bultzatuz.

e) Ekonomia birlokalizatzea eta sektore estrategikoetan inbertsio publikoa handitzea. Ezinbestekoa da produkzio-eredua aldatzea, sistemaren eraldaketa sozial eta ekologikoari heltzeko, hurbileko ekonomiari eta ekonomiaren birlokalizazioari lehentasuna emateko.

f) Eraldaketa horrek ekarri behar du, halaber, sozialki eta/edo ekologikoki jasanezinak diren sektoreak, hala nola industria militarrena, birmoldatuak izatea, bidezko trantsiziorako konpromiso batekin, sektore horietako langileen eskubideak bermatuko dituen.

4. Enpresen mozkinengatik, aberastasunarengatik eta errenta altuengatik ordaindu beharreko zergak nabarmen handituko dituen zerga-errefera, ELAK azken hilabeteetan egindako proposamenen ildotik. Zehazki, gutxieneko tasa efektibo bat ekitaldiko mozkinen %25ekoa, salbuespenik gabe; baita errekaru berezi bat ezartzea ere, 2021eko irabazien %20koa.

5. Zorrari dagokionez, herritarren zorraren auditoria egin behar da, zor publikoaren zamaren aurkako aldebarreko neurriak argudiatzeko eta herritarren babesa lortzeko, ordainketak eteten direnetik berregituratu edo ezeztatu arte. Zorraren kontuak plazaratu eta publiko egin behar dira, azterketa publiko eginez, eta demokraziaren kontrolpean dagoen azterketa batek zehaztu beharko du zein zor ez diren itzuli behar. Printzipio-kontu batengatik, ez dira ordaindu behar gorrotagarritzat, ezlegitimotzat, legez kanpokotzat edo jasangaitzat jotzen diren zorrak. Gainera, funtsezkoa da etorkizunean zorpetze mota horiek geldiaraztea.

